

Sygn. akt V CSK 355/13

POSTANOWIENIE

Dnia 27 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Z. J.

przeciwko J. B. i M. M.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 marca 2014 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego J. B.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. akt V ACa [...], V ACz [...],

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

2) zasądza od pozwanego J. B. na rzecz powoda kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset) podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług należną od tego rodzaju czynności tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód Z. J. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanych J. B. i M. M. kwoty 125 197,78 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu jako odszkodowania dochodzonego od członków zarządu C. [...] sp. z o.o. w K. wobec bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce. Powód nabył wierzytelność do spółki C. [...] w drodze umowy cesji zawartej z wierzycielem tej spółki - [...] D. sp. z o.o. w K. i uzyskał klauzulę wykonalności na swoją rzecz na tytule egzekucyjnym - nakazie zapłaty zasądzającym na rzecz zbywcy wierzytelności przeciwko spółce C. [...].

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 10 maja 2012 r. oddalił powództwo w całości, po ustaleniu, że wprowadzie powód wykazał, iż egzekucja długu od dłużnika byłaby bezskuteczna, jednak pozwani - członkowie zarządu tej spółki zwolnili się od odpowiedzialności. Pozwany M. M. w czasie, kiedy powstała i stała się wymagalna wierzytelność, już nie pełnił funkcji w zarządzie spółki. Pozwany J. B. natomiast wykazał, że nie zachodzi związek przyczynowy pomiędzy niezgłoszeniem we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości a szkodą powoda, ponieważ gdyby nawet wniosek o ogłoszenie upadłości został zgłoszony we właściwym czasie, to powód i tak nie zostałby zaspokojony nawet w części.

Sąd Apelacyjny w [...], rozpatrujący sprawę na skutek apelacji powoda zmienił wyrok Sądu Okręgowego w odniesieniu do pozwanego J. B., od którego zasądził na rzecz powoda dochodzoną kwotę 125 197,78 zł z odsetkami ustawowymi od 4 kwietnia 2011 r. i koszty postępowania. W pozostałym zakresie Sąd oddalił apelację. W jego ocenie powód może skorzystać z roszczenia przewidzianego w art. 299 § 1 k.s.h. mimo, że nie jest pierwotnym wierzycielem spółki C. [...], ponieważ wraz z nabytą wierzytelnością przeszło na niego roszczenie odszkodowawcze przeciwko członkom zarządu tej spółki. Sąd Apelacyjny podzielił pogląd, że pozwany M. M. nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej, ponieważ skutecznie ustąpił z zarządu zanim powstała wierzytelność przejęta przez powoda. Odmienne natomiast ocenił sytuację prawną pozwanego J. B., przyjmując, że nie może go zwalniać od odpowiedzialności fakt

powstania wierzytelności w momencie, kiedy spółka już trwale zaniechała zaspokajania długów i dlatego nawet gdyby we właściwym czasie został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości wierzytelność nie zostałaby zaspokojona. Sąd opowiedział się za nurtem wykładni uznającym, że odpowiedzialność z art. 299 § 1 k.s.h. obejmuje także zobowiązania spółki powstałe już po spełnieniu się przesłanek do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Wskazał, że uwolnienie od odpowiedzialności członka zarządu, który zaciąga zobowiązania w imieniu niewypłacalnej spółki byłoby sprzeczne z celem art. 299 § 1 k.s.h.

W skardze kasacyjnej opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego pozwany J. B. zarzucił błędną wykładnię art. 299 k.s.h. w zw. z art. 2 k.s.h. i art. 509 k.s.h. oraz niewłaściwe zastosowanie art. 299 k.s.h.; art. 299 k.s.h. w zw. z art. 2 k.s.h. i art. 509 k.c. oraz art. 299 k.s.h. w zw. z art. 2 k.s.h. i art. 361 § 1 k.c. Wniósł też o skierowanie do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego dotyczącego zgodności art. 299 k.s.h. z Konstytucją z uwagi na wprowadzone w nim uprzywilejowanie wierzycieli spółki i zarazem dyskryminację członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które narusza prawa i wolności konstytucyjne.

We wnioskach pozwany domagał się uchylenia wyroku Sądu drugiej instancji w części odnoszącej się do niego i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwanego powód wniósł o odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako

ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi przesłanką przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. to znaczy występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie. Zagadnienia prawne pozwany upatruje w wątpliwościach co do konstytucyjności art. 299 k.s.h., który - jego zdaniem - dyskryminuje członków zarządu i uprzywilejowuje wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością naruszając art. 21 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji w zakresie równej dla wszystkich ochrony własności i innych praw majątkowych oraz równości wobec prawa w zakresie ochrony własności i innych praw majątkowych. Ponadto wskazuje na dalsze zagadnienia, które dotyczą potrzeby interpretacji art. 299 k.s.h. w zw. z art. 509 § 2 k.s.h. i wyjaśnienia, czy wierzytelność wobec członków zarządu jest odrębną wierzytelnością czy też jest prawem związanym z wierzytelnością wobec spółki. Podniósł też konieczność rozważenia wzajemnego stosunku art. 299 k.s.h. i art. 415 k.c.

Przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. łączy z potrzebą wykładni art. 299 k.s.h. pod kątem możliwości jego zastosowania w sytuacji, gdy członkowie zarządu zaciągają w imieniu spółki z o.o. zobowiązania w sytuacji, gdy istnieją już przesłanki do zgłoszenia wniosku o upadłość spółki i spółka jest niewypłacalna. Występowanie rozbieżnych interpretacji uzasadnił faktem wydania przeciwko niemu wyroków opartych na różnej interpretacji powyższego przepisu oraz - dostrzeżonymi także przez sąd orzekający - różnymi poglądami wyrażanymi w orzecznictwie.

Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem nowym, dotychczas

nie rozwiązany w orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, Biul. SN 2009/4/48). Powinno precyzować problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego i którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy, jak również dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Musi więc - co oczywiste - rzeczywiście występować w sprawie, a przy tym mieścić się w podstawach kasacyjnych, które wyznaczają zakres kognicji Sądu Najwyższego, bądź dotyczyć nieważności postępowania. Tymczasem zagadnienie wzajemnego stosunku odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. do odpowiedzialności na podstawie art. 415 k.c. wymagań tych nie spełnia, ponieważ pozwany nie zarzuca w skardze kasacyjnej, że jego odpowiedzialność wobec powoda powinna być rozpatrywana w oparciu o przepis art. 415 k.c. Nierozważenie tej podstawy prawnej przez Sąd Apelacyjny nie może też prowadzić do nieważności postępowania.

Nie budzi wątpliwości zgodność z Konstytucją art. 299 k.s.h. Przepis ten nie jest przejawem dyskryminacji członków zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Genezą wprowadzenia osobistej odpowiedzialności członków zarządu wobec niezaspokojonych przez spółkę wierzycieli była reakcja na pogłębiający się brak zaufania do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, wywołany występującym w masowej skali zjawiskiem faktycznej likwidacji tych spółek bez zachowania jakichkolwiek przepisów mających chronić wierzycieli. Argument ten zachował aktualność mimo upływu ponad 80-ciu lat od wprowadzenia pierwowzoru art. 299 k.s.h., którym był art. 128 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. - Prawo o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. U. Nr 82, poz. 602). Nie jest to też odpowiedzialność dotycząca jedynie członków zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, skoro na mocy odesłania zawartego w art. 97 § 2 k.s.h. przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do członków zarządu spółki partnerskiej, na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz. U. Nr 62, poz. 551 ze zm.) - do zarządców europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych, a na podstawie art. 280 k.s.h. do likwidatorów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

(szerzej – uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08 (OSNC 2009/2/20).

Zagadnienie powiązań pomiędzy wierzytelnością do spółki a roszczeniem przeciwko członkom zarządu dochodzonym na podstawie art. 299 k.s.h. było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 12 kwietnia 2011 r. (II CSK 390/11, Lex nr 1211143), a przyjęta w powołanym orzeczeniu koncepcja szerokiego rozumienia praw związanych z wierzytelnością, nawiązuje do stanowisk akceptowanych w piśmiennictwie i orzecznictwie (por. np. wyroki Sadu Najwyższego z dnia 3 września 1998 r., I CKN 822/97, OSNC 1999/2/39, czy z dnia 26 października 2011 r., I CSK 788/10, Lex nr 1101645) oraz uwzględnia ściśle powiązanie pomiędzy przedmiotem wierzytelności do spółki i możliwością jego wyegzekwowania a zakresem roszczenia do członków zarządu. Nie zachodzi więc konieczność ponownego roztrząsania tego zagadnienia.

Nie występuje także rozbieżność w orzecznictwie, o jakiej mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. W judykaturze Sądu Najwyższego utrwaliła się i dominuje obecnie wykładnia uznająca art. 299 k.p.c. za podstawę odpowiedzialności także w wypadku, gdy wierzytelność powstała już w okresie niewypłacalności spółki i po bezskutecznym upływie właściwego terminu do wystąpienia o ogłoszenie upadłości (por. wyrok z dnia 4 lipca 2013 r., I CSK 646/12, Lex nr 1365595 i powoływane w nim wcześniejsze judykaty). I w tym zakresie nie ma więc potrzeby podejmowania tego zagadnienia po raz kolejny.

Nie zachodzą zatem przesłanki, którymi skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi.

Okoliczności sprawy nie wskazują także, aby zachodziły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z postanowień art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., a ich wysokość z postanowień art. 22³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r., Nr 10, poz. 65 ze zm.), § 2, § 6 ust. 6 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie

opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 490).

[aw]

jw